

Nieuw bos? Met de slaapzak naar Brussel!

Bosaanleg staat momenteel volop in de belangstelling en er worden veel nieuwe bossen aangelegd. Toch kan het blijkbaar beter. De deelnemers aan de in 2003 gehouden expertmeeting over bosaanleg signaleerden veel knelpunten die bosaanleg in de weg staan. Gelukkig kwamen ze ook met oplossingen.

— Patrick Jansen en Mark van Benthem

Bosuitbreiding blijft achter bij de ambitieuze voornemens van de overheid. Op basis van het Meetnet Functievervulling Bos (MFV-bos) wordt de bosuitbreiding in de afgelopen twee decennia geschat op gemiddeld 1.434 ha per jaar, terwijl er minimaal 2.000 ha nodig is om aan de beoogde 400.000 hectare bos te komen in 2020. Daarom organiseerde de Stichting Bos en Hout een expertmeeting met bestuurders, beleidsmedewerkers, onderzoekers, adviseurs en belangenbehartigers over de vraag: waarom gaat het zo langzaam? Centraal stond het inventariseren van belemmeringen voor bosaanleg en het aandragen van oplossingen.

In eerste instantie inventariseerden de deskundigen de belemmeringen voor bosaanleg. Voor de vijf belangrijkste knelpunten formuleerden de deskundigen vervolgens ruim honderd oplossingen. Het is onmogelijk om alle genoemde knelpunten en oplossingen in een artikel te verwerken, maar hier volgen de belangrijkste resultaten van bijeenkomst.

'Revolving fund'

Er komen momenteel meer subsidieaanvragen voor bosaanleg bij LNV binnen dan ooit tevoren. De subsidiebedragen en de systematiek geven dan ook geen reden tot klagen, maar de deelnemers zagen toch wel mogelijkheden om

de regeling soepeler te laten verlopen. Het belangrijkste knelpunt van de Subsidieregeling Natuurbeheer (SN) is dat bebosers vooraf weinig zicht hebben op de kans dat ze subsidie zullen krijgen voor hun project. De voorbereiding voor een bebossingsproject vergt veel tijd en gaat gepaard met flinke investeringen, zeker als de grond gekocht moet worden. Niet iedereen is bereid om deze moeite en investeringen te doen zonder de zekerheid van subsidie. Dit werkt sterk demotiverend en frustrerend voor potentiële bebosers. De deelnemers waren het er snel over eens dat het vastleggen van de subsidiebudgetten voor een langere periode (in plaats van jaarlijks) deze

onzekerheid sterk zal reduceren. Het koppelen van het budget aan de taakstelling op het gebied van bosuitbreiding, zou dit effect versterken. Overigens merkten de deelnemers terecht op dat bebossing een ingrijpende, permanente ruimtelijke transformatie is en het dus nauwkeurig moet verlopen.

Om het financiële risico voor bebossers te verminderen, kan worden gedacht aan het financieren van het voortraject en dit later te verdisconteren met de inrichtingssubsidie. Het beschikbaar stellen van een overbruggingskrediet of een 'revolving fund' kan ook een oplossing zijn. Een andere mogelijkheid om het financiële risico terug te dringen, is het versnellen van de procedures. Tijd is geld, ook bij bebossers. Het zou goed zijn wanneer het ministerie van LNV de subsidieopenstelling zo plant, dat de subsidiebeschikkingen binnen zijn voor het volgende plantseizoen begint. Ook moet LNV een strakke tijdslijmit hanteren voor de beoordeling. Eventueel kan de procedure van het Bouwbesluit als voorbeeld dienen: als er binnen de vastgestelde termijn geen reactie komt, krijgt de indiener automatisch een beschikking. Als de beoordelaars en de indieners beter weten hoe een aanvraag ingediend moet worden, zal de doorlooptijd overigens vanzelf verminderen. Daarom is het volgens de deelnemers goed om voorlopig vast te houden aan de huidige subsidiesystematiek en geen nieuwe regelingen te ontwikkelen.

De deskundigen waren unaniem enthousiast over het boscertificatensysteem van het Nationaal Groenfonds, een andere financieringsbron voor bosaanleg. De deelnemers waren zeer te spreken over de snelheid en de eenvoud van dit systeem. Een systeem waar veel van te leren is!

Slaapzak brengt duidelijkheid

Nog steeds is het niet duidelijk of de bosaanlegsubsidies vrijgesteld zijn van inkomstenbelasting. De Nederlandse overheid heeft al wel een beleidsvoornemen op dit gebied, maar er wordt nog gewacht op groen licht uit Brussel. De Europese Unie heeft zich namelijk nog niet uitgesproken of deze subsidie een 'ongeoorloofde staatssteun' is. Volgens de deelnemers is hier geen andere uitweg voor: het antwoord uit Brussel en Den Haag moet komen. Gekscherend werd nog wel voorgesteld om maar met de slaapzak voor de deur in Brussel te gaan liggen. Gezien de reeds jarenlange onduidelijkheid dan wel met een 4-seizoenen model.

Een interessante optie voor het stimuleren van bosuitbreiding is om meer via de fiscus te laten lopen. Vergelijk het met de behandeling van de inkomsten uit verhuurd onroerend goed tot aan het jaar 2001, waarbij kosten aftrekbaar waren. Dit regime is voor beleggingen (onroerende zaken voor belastingplichtigen valend in box 3) weliswaar gestopt, maar werkte heerlijk eenvoudig en appelleerde sterk aan de ondernemerszin. Een andere suggestie was het aftrekbaar maken van de kosten van bosaanleg op andere verdiensten.

De vicieuze cirkel

Tot voor kort moest iemand die een bos wilde aanleggen veelal eerst de financiering rond hebben voordat een gemeente toestemming gaf voor bosaanleg. Van de subsidieverstrekker echter moest men juist eerst toestemming hebben van de gemeente voordat een subsidiebeschikking werd afgegeven. Als dat geen vicieuze cirkel was! Het ministerie van LNV heeft dit probleem onderkend en heeft met de aanpassingen van de Subsidieregeling Natuur van november 2003 de aanvrager na het verkrijgen van de subsidiebeschikking, acht maanden de tijd gegeven om het geheel planologisch rond te krijgen. Een duidelijke verbetering. De deelnemers suggereerden om als rijksoverheid duidelijke richtlijnen op te stellen voor lagere overheden. Niet alleen over de afstemming tussen de subsidieregelingen van verschillende overheden, maar ook over de mogelijkheden en onmogelijkheden voor bosuitbreiding in het eigen bestemmingsplan.

'Free rider', of toch maar betalen?

Volgens de deelnemers aan het debat zou het verzilveren en vermarkten van de verschillende diensten die het bos aan de samenleving levert, nieuwe inkomstenbronnen voor het bos op moeten leveren. In de praktijk zien zij dit echter (nog) niet gebeuren. De laatste decenia zijn de Nederlandse bossen er recreatief en natuurtechnisch alleen maar aantrekkelijker op geworden (zie 'Nederlandse bos in beeld' op www.bosinfo.nl), maar dit heeft niet geleid tot meer inkomsten voor de boseigenaar. Volgens de deelnemers moeten mooie bossen wel iets opbrengen. Wanneer bos meer waard wordt, zal er ook meer nieuw bos aangelegd worden. Er werden verschillende suggesties gedaan om bosfuncties te verzilveren en/of te vermarkten:

- Bewoners van huizen die dicht bij bos liggen een extra heffing opleggen via de Onroerend

Zaak Belasting. De huizen zijn immers meer waard door de aanwezigheid van het bos.

- Naast waterschaplasten ook een groenbelasting introduceren waarmee de ontwikkeling van de kwaliteit van het leefgebied, in clusief bosaanleg, kan worden gefinancierd.
- Deel van de toeristen- en hondenbelasting naar de boseigenaren doorsluizen.
- Boseigenaren belonen voor hun positieve bijdrage aan waterhuishouding, milieu en dergelijke.
- Op grotere schaal toepassen van de roodvoor-groen-regeling en met name ook participuleren deze mogelijkheid bieden. Volgens de experts is dan financiering van nieuw bos gegarandeerd.
- (Fiscale) faciliteiten ontwikkelen om participatie in bosaanleg mogelijk te maken, zoals dat tegenwoordig kan met het produceren van een Nederlandse film.

Het merendeel van de bovenstaande suggesties kan volgens de deelnemers slechts gerealiseerd worden wanneer de bossector zich beter organiseert en als één naar buiten treedt. Alleen dan is een sterke lobby mogelijk.

Eén loket

Bosaanleg is niet eenvoudig. Er bestaat een woud aan wet- en regelgeving, financieringsbronnen, eisen etc. Hoe vind je hier als leek een weg in? Die rompslomp is voor veel mensen een enorme drempel om nieuwe bossen aan te leggen. De deelnemers pleitten er daarom voor om per regio/provincie één loket te openen voor bebossers. In Limburg en Drenthe zijn al (gedeeltelijk) vrijgestelde ambtenaren die deze functie vervullen, waardoor verrassend veel bebossingsprojecten van de grond zijn gekomen. Deze personen openen deuren, geven inhoudelijke ondersteuning, brengen mensen met elkaar in contact, verzorgen lobbywerk en ondersteunen andere initiatieven op dit gebied. Het hoeft niet per definitie iemand van de provincie zelf te zijn, ook externe experts kunnen deze loketfunctie vervullen, bijvoorbeeld een medewerker van de Dienst Landelijk Gebied (LNV) of van de Bosgroepen.

Interne coördinatie overheden

In de praktijk blijken de betrokken overheidsinstanties regelmatig langs elkaar heen te werken. Dit werkt frustratie in de hand bij deze partijen zelf en bij de bebosser. Afstemming tussen de verschillende 'loketten' binnen de overheid is volgens de deelnemers dan ook van

groot belang. Meerdere deelnemers kwamen met de suggestie om een handboek op te (laten) stellen dat de exacte procesgang beschrijft. Belangrijk is wel dat dit handboek een breed gedragen boek is. Anderen waren terughoudend, uit angst voor nog meer regeltjes. Dat is iets waar zij zeker niet op zitten te wachten. Het beleid moet juist dichter bij de praktijk komen.

Bos als economische dager

Met alleen maar betrokken deskundigen in de expertmeeting was het te verwachten dat er geen discussie ontstond over de noodzaak van bosuitbreiding. Uiteraard moet in de ogen van deze mensen het schamele bosareaal in Nederland omhoog. Momenteel is immers niet meer dan 10% van het landoppervlak bos. Maar dit is niet alleen een wens van inhoudelijk betrokken personen, het is ook een nadrukkelijke wens van de samenleving, getuige de nota 'Natuur voor Mensen, Mensen voor natuur'. Desondanks is bosuitbreiding niet zo vanzelfsprekend. Er liggen in Nederland immers enorme claims op de schaarse ruimte. Daarbij komt nog eens dat wanneer het om veranderin-

gen gaat in de directe omgeving, mensen vaak erg conservatief zijn. Het imago en de promotie van bosaanleg waren dan ook regelmatig terugkerende onderwerpen in de discussies. 'Vernieuwend bezig zijn' was het toverwoord. Bosontwikkelaars zouden veel meer kunnen doen om bos te promoten. Bosaanleg wordt niet gezien als 'iets moderns', terwijl een bossier juist als een innovatieve ondernemer zou moeten worden gezien. Mogelijkheden zijn er volop. De stagnerende landbouw kan bos gebruiken als economische drager, zeker in combinatie met rood voor groen en in het stedelijk uitloopgebied. Hier is behoefte aan veel groen, maar zijn er eigenlijk maar twee sterke partijen: wonen en werken. Wanneer allianties worden gesloten met private partijen, voor bijvoorbeeld financiering, kan het bos er wel eens erg goed uitkomen!

Provincies zouden meer sturend op kunnen treden door bijvoorbeeld een locatiebeleid op te stellen voor nieuw bos. In overleg met gemeenten en grondeigenaren kunnen er dan locaties aangewezen worden en kan bosaanleg op deze

locaties vlotter verlopen. In dit kader kan ook de suggestie voor het opleggen van een inspanningsverplichting op gemeentelijk niveau geplaatst worden. Iets in de trant van "realiseer een project van tenminste x ha of zorg voor minimaal x% bos binnen uw gemeentegrenzen". Ook kan gedacht worden aan het afsluiten van convenanten om binnen een afgesproken termijn het bosbeleid uit het streekplan in het bestemmingsplan te vertalen.

Een ander idee dat naar voren kwam, was dat de overheid locaties kan kopen voor bosuitbreiding, waarna particulieren hier bos en landgoederen kunnen ontwikkelen met behulp van de beschikbare subsidies en de ontwikkeling van rode functies. Hierop volgde een felle discussie over de (on)zin van aankoop van grond voor natuurdoeleinden door de rijksoverheid. Een aantal deelnemers vindt dat het veel beter is te zorgen dat natuur een voldoende (economisch) saldo oplevert en dat de rijksoverheid natuurdoelen stelt. Marktpartijen gaan dan vanzelf natuur ontwikkelen.

En nu?

De deelnemers aan de expertmeeting hebben in korte tijd veel belemmeringen gesignaleerd die bosuitbreiding in de weg staan. Maar zij hebben ook veel oplossingen aangedragen. Een aantal deelnemers heeft aangegeven de resultaten mee te nemen in hun werk, maar de resultaten van de brainstormsessie zijn ook gestuurd naar andere betrokken partijen. Deze organisaties kunnen profijt hebben van dit uitgebreide overzicht bij het oplossen van de gesignaleerde problemen. Als al deze partijen zich inzetten voor het oplossen van de gesignaleerde knelpunten op hun terrein, dan komt het wel goed met het bosuitbreidingsbeleid, want interesse voor bosaanleg is er volop! ♦

Patrick Jansen en Mark van Benthem werken bij Stichting Bos en Hout.

Mark van Benthem - Leuwarderbos